ECLI:LV:AT:2020:1002.C30691917.18.S
Lieta Nr. C30691917, SKC-514/2020
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2020.gada 2.oktobrī

Senāts šādā sastāvā:
senatore referente Anita Čerņavska,
senatore Zane Pētersone,
senatore Marika Senkāne
izskatīja rakstveida procesā civillietu sakarā ar /pers. B/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2019.gada 14.oktobra spriedumu /pers. B/ prasībā pret /pers. C/ un Latvijas valsti par zaudējumu un morālā kaitējuma atlīdzības piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] /pers. B/ 2017.gada 29.novembrī cēlis tiesā prasību pret /pers. C/ un Latvijas valsti, lūdzot piedzīt no /pers. C/ zaudējumu atlīdzību 5749,59 EUR, likumiskos procentus 6622,71 EUR un morālā kaitējuma atlīdzību 5961,49 EUR, bet piedziņas neiespējamības gadījumā no /pers. C/ piedzīt zaudējumu atlīdzību, likumiskos procentus un morālā kaitējuma atlīdzību no Latvijas valsts Tieslietu ministrijas personā.

Prasības pieteikumā un tā grozījumos norādīts turpmāk minētais.

[1.1] Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesneša 2002.gada 6.novembra lēmumu tika nodrošināta /pers. C/ prasība par aizdevuma parāda piedziņu pirms tās celšanas tiesā, apķīlājot /pers. D/ piederošo kustamo mantu un ierakstot aizlieguma atzīmi Ceļu Satiksmes Drošības departamenta transportlīdzekļu reģistrā viņam piederošajam transportlīdzeklim. Tiesu izpildītāja 2002.gada 8.novembrī izņēma automašīnu *Volvo S80*, valsts reģistrācijas Nr. /reģistrācijas numurs/, kuru /pers. D/ 2002.gada 7.novembrī bija atsavinājis /pers. B/. Ar Rīgas apgabaltiesas 2003.gada 13.marta lēmumu tiesneša lēmums atcelts un /pers. C/ pieteikums par prasības nodrošināšanu pirms prasības celšanas noraidīts.

[1.2] Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2003.gada 24.aprīļa lēmumu tika nodrošināta /pers. C/ prasība pret /pers. D/ un /pers. B/ par pirkuma līguma atcelšanu, apķīlājot /pers. D/ piederošo transportlīdzekli *Volvo S80*, ierakstot atsavinājuma vai apgrūtinājuma aizlieguma atzīmi kustamas mantas reģistrā. Pamatojoties uz izpildu rakstu, tiesu izpildītāja automašīnu apķīlāja un nodeva /pers. C/ pārstāvim glabāšanā. Tādējādi patvarīgi piemērots vēl viens nodrošinājuma līdzeklis – apķīlāšana. Piemērotais prasības nodrošinājuma līdzeklis atcelts un izpildu raksts anulēts ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2006.gada 5.jūnija lēmumu. Automašīna /pers. B/ valdījumā nodota 2006.gada 6.oktobrī.

[1.3] Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2012.gada 2.jūlija lēmumu /pers. C/ prasība par darījuma atcelšanu atstāta bez izskatīšanas. Lēmums stājies likumīgā spēkā.

[1.4] Laikā no 2002.gada 8.novembra līdz 2006.gada 3.oktobrim prasītājam bija liegtas tiesības valdīt un lietot automašīnu, gūt no tās visus labumus, kādus īpašnieks var gūt no sev piederošas mantas. Tādā veidā prasītājam nodarīti zaudējumi 5749,59 EUR, kas novērtējami kā automašīnas vērtības samazinājums starp iegādes vērtību 14 000 USD jeb 14 046,59 EUR 2002.gada 7.novembrī un tirgus vērtību 8300 EUR 2006.gada 6.oktobrī (2006.gada 18.oktobra transportlīdzekļa novērtēšanas akts), un morālais kaitējums 5691,49 EUR apmērā.

Zaudējumi radušies tiesas izdotā kļūdainā izpildu raksta dēļ, savukārt /pers. C/ atbildība iestājas par nepamatotu vēršanos tiesā ar pieteikumu piemērot prasības nodrošinājumu /pers. B/ piederošajam transportlīdzeklim.

[1.5] Likumiskie procenti 6622,71 EUR aprēķināti par laiku no 2003.gada 24.aprīļa līdz prasības celšanas brīdim.

[1.6] Prasība pamatota ar Latvijas Republikas Satversmes 1., 92. un 105.pantu, likumu „Par tiesu varu", Civilprocesa likuma 143.pantu un Civillikuma 1., 1635., 1756. un 1757.pantu, 1759.panta pirmo daļu, 1760., 1765., 1772., 1773., 1775. un 1779.pantu.

[2] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2018.gada 6.novembra spriedumu prasība noraidīta.

Tiesa atzinusi, ka prasījumam pret /pers. C/ ir iestājies noilgums, jo prasītājs varēja celt prasību līdz 2016.gada 3.oktobrim. Noilguma pārtraukums atbilstoši Civillikuma 1905.pantam nav konstatējams.

Lietā nav konstatējama nepamatota vai prettiesiska rīcība no tiesas puses, kas radītu pamatu prasīt atlīdzinājumu Latvijas Republikas Satversmes 92.panta trešā teikuma kontekstā no Latvijas valsts.

[3] Izskatījusi lietu sakarā ar prasītāja apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2019.gada 14.oktobra spriedumu prasību noraidīja.

Spriedums pamatots ar turpmāk minētajiem motīviem.

[3.1] Prasītāja tiesību aizskārums, no kura sākas noilguma tecējums, skaitāms no 2006.gada 3.oktobra, kad noskaidrojies nosacījums, par kuru prasītājs lūdz zaudējumu atlīdzības piedziņu.

Ministru prezidenta biroja 2007.gada 23.novembrī sniegtā atbilde prasītājam uz iesniegumu par civillietās nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu kā atgādinājums pārtraukusi noilgumu atbilstoši Civillikuma 1905.pantam. Tādējādi prasījuma tiesību noilgums sāka tecēt 2007.gada 23.novembrī, bet prasība tiesā celta 2017.gada 29.novembrī, nokavējot termiņu prasībai par zaudējumu atlīdzības piedziņu (Civillikuma 1893., 1896., 1910.pants).

[3.2] Prasītāja atsauce uz Civilprocesa likuma 143.pantu (redakcijā, kas stājās spēkā 2011.gadā), kuram atbilstoši atbildētājs ir tiesīgs prasīt atlīdzību par zaudējumiem, kas viņam radušies sakarā ar prasības nodrošināšanu, ja prasības nodrošinājums ir atcelts šā likuma 140.panta astotajā daļā

noteiktajā gadījumā vai ja pret viņu celtā prasība ir noraidīta vai atstāta bez izskatīšanas, vai tiesvedība lietā izbeigta šā likuma 223.panta 2. un 4.punktā noteiktajos gadījumos, nav pamatota.

Prasības nodrošinājuma līdzekļa par automašīnas apķīlāšanu atcelšanas brīdī 2006.gada 5.jūnijā Civilprocesa likuma 143.pants noteica atbildētāja tiesības prasīt zaudējumu atlīdzību, kas viņam radušies sakarā ar prasības nodrošināšanu tikai gadījumā, ja pret viņu celtā prasība ir noraidīta.

Konkrētajā gadījumā prasība pamatota ar Civilprocesa likuma 143.pantā noteiktajiem zaudējumiem, ja prasības nodrošinājums ir atcelts, nevis ar lietas galīgo rezultātu – /pers. C/ prasības atstāšanu bez izskatīšanas.

[3.3] Lietā nav konstatējams, ka /pers. C/ rīcība, vēršoties tiesā ar prasību un pieteikumiem par prasības nodrošināšanu, būtu negodprātīga.

[3.4] Prasījumam pret /pers. C/ iestājies noilgums, tādēļ vērtēt Latvijas valsts atbildību nav pamata.

Piemērojot noilgumu, noraidāma arī prasība par morālā kaitējuma atlīdzības piedziņu.

[4] /pers. B/ kasācijas sūdzībā lūdz atcelt apelācijas instances tiesas spriedumu, pamatojoties uz turpmāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Civilprocesa likuma 143.pants piemērots nepareizi.

Minētā tiesību norma noteic, ka atbildētājs ir tiesīgs prasīt atlīdzību par zaudējumiem, kas viņam radušies sakarā ar prasības nodrošināšanu, ja pret viņu celtā prasība ir noraidīta vai atstāta bez izskatīšanas (..).

Tādējādi prasību par zaudējumu atlīdzību prasītājs varēja celt tikai tad, kad kļuva zināms, ka tā netiks apmierināta, jo pretējā gadījumā šādas tiesības viņam nebūtu bijušas. Līdz ar to no Civillikuma regulējuma par noilgumu un Civilprocesa likuma 143.panta izriet, ka noilguma termiņš skaitāms no dienas, kad tika pieņemts tiesas lēmums par /pers. C/ prasības par darījuma atcelšanu atstāšanu bez izskatīšanas.

[4.2] Tiesa nepareizi interpretēja Civillikuma normas par zaudējumu atlīdzību un līdz ar to kļūdaini neatzina zaudējumu rašanos situācijā, kad personai tika ierobežota vai liegta iespēja lietot savu īpašumu piemērotā prasības nodrošinājuma dēļ.

Civillikuma 1775.pants noteic, ka tikai nejaušs zaudējums nav jāatlīdzina. Tāpēc ļauna nolūka neesība nav šķērslis cietušajam prasīt zaudējumu, kas paredzēti Civilprocesa likuma 143.pantā, atlīdzību (sk. *Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2017.gada 12.janvāra spriedumu lietā Nr. SKC- 5/2017 (C37105312)*).

[4.3] Prasītājs nemateriālos zaudējumus cieš gan no tiesību aizskāruma, gan no ilgstošās tiesiskās nenoteiktības, kas tiesai bija jāvērtē.

[5] Paskaidrojumos sakarā ar prasītāja kasācijas sūdzību Tieslietu ministrija norādījusi, ka sūdzība daļā pret Latvijas valsti nav pamatota.

Motīvu daļa

[6] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to noteic Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts uzskata, ka spriedums atceļams.

[7] Civilprocesa likuma 143.panta (citēts iepriekš) tiesisko sastāvu jeb piemērošanas priekšnoteikumus veido turpmāk minētās pazīmes: 1) prasības nodrošinājums ir atcelts šā likuma 140.panta astotajā daļā noteiktajā gadījumā (lēmums par prasības nodrošinājumu pieņemts pirms prasības celšanas, un tiesas noteiktajā termiņā prasība nav celta), pret atbildētāju celtā prasība noraidīta vai atstāta bez izskatīšanas vai tiesvedība lietā izbeigta šā likuma 223.panta 2. un 4.punktā noteiktajos gadījumos ar likumīgā spēkā stājušos tiesas nolēmumu; 2) zaudējumu esība un 3) cēloņsakarība starp prasības nodrošinājumu un zaudējumiem.

Tādējādi likumdevējs ir noteicis, kādos apstākļos Civilprocesa likuma 143.panta kārtībā personai ir tiesības prasīt zaudējumu, kas cēlušies piemērotā prasības nodrošinājuma dēļ, atlīdzību.

No prasības pieteikuma izriet, ka /pers. B/ prasības pamats saistīts ar minēto normu un tās piemērošanas priekšnoteikumu – /pers. C/ pret viņu celtās prasības atstāšanu bez izskatīšanas 2012.gada 2.jūlijā. Konkrētos apstākļus, uz kuriem norādīts prasības pieteikumā un apelācijas sūdzībā, nevērtējot šādā aspektā, apelācijas instances tiesa nonākusi pie kļūdainiem secinājumiem gan prasījuma kvalifikācijā, gan Civillikuma 1896. un 1910.panta piemērošanā.

Ievērojot minēto, Senāts piekrīt kasācijas sūdzībā norādītajam, ka apelācijas instances tiesa, noteikdama prasības noilguma tecējuma sākumu ar brīdi, kad, strīdam neiegūstot savu galīgo noregulējumu, tika atcelts viens no piemērotajiem prasības nodrošinājuma līdzekļiem (transportlīdzekļa apķīlāšana), un, atzīdama, ka prasījumam pret /pers. C/ iestājies noilgums, Civilprocesa likuma 143.pantu iztulkoja un uz izskatāmās lietas apstākļiem attiecināja nepareizi, kas noveda pie nepamatota sprieduma taisīšanas, tādēļ tas atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai.

Atceļot spriedumu, atbilstoši Civilprocesa likuma 458.panta otrajai daļai /pers. G/ atmaksājama par kasācijas sūdzības iesniegšanu prasītāja vietā samaksātā drošības nauda 300 EUR.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Senāts

nosprieda

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2019.gada 14.oktobra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Atmaksāt /pers. G/ drošības baudu 300 EUR (trīs simti *euro*).

Spriedums nav pārsūdzams.

Senatore A.Čerņavska

Senatore Z.Pētersone

Senatore M.Senkāne